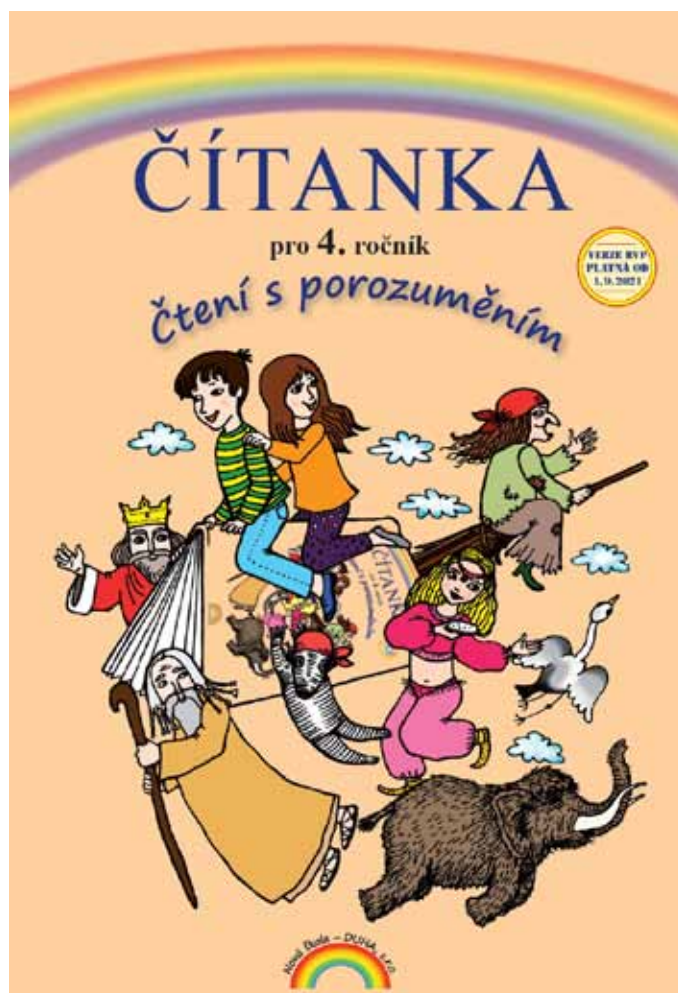

KLÍČ KE CVIČENÍM

ČÍTANKA 4

Čtení s porozuměním

44-65

nakladatelství Nová škola – DUHA
www.novaskoladuha.cz/klice-k-ucebnicim/

KLÍČ KE CVIČENÍM ČÍTANKA 4

strana 4

1. V básni na této straně vyhledejte rýmy – slova, která se rýmují. – **Začíná** – **svačina**, **spát** – **psát**, **dějinami** – **sami**, **prát** – **vstát**, **zdá se** – **zase**, **přísnější** – **chytřejší**.
2. Kolik má uvedená báseň veršů? – 12 veršů.
Kolik má slok (strof)? – 3 sloky.
3. Vytleskejte rytmus básničky. Je tento rytmus pravidelný? – Ano.
4. Slovo „prát se“ nahrad'te synonymem. – Prát se – rvát se.
5. Přečtete všechny verše, ve kterých jsou popsány školní povinnosti. – Verše: nahlas číst a pěkně psát. / Potýkat se s dějinami (, / slušně zdravít, ne se prát).

strana 5

1. Proč Ambra oslovila Hanku „Big Bene“? – Protože se podívala na hodinky, než ji pokárala za pozdní příchod.
Big Ben je věž s hodinami.
Ve kterém městě se Big Ben nachází? – V Londýně.
2. Jak se jmenoval třídni učitel Ambry ve 3. třídě? Přečtete větu, ze které jste to poznali. – Pospíchám do třídy a míjím učebnu třet'áků. Pan Kohen se představuje svým novým žákům.

strana 7

1. Řekněte, co všechno se změnilo v životě Ambry. – Ambře se ve čtvrté třídě změnil třídni učitel; nyní má paní učitelku Hajnou.
2. Co Ambru trápí? – Např.: Ambra neví, co má o sobě napsat paní učitelce na kartičku. Chtěla by se naučit víc znát lidi, protože jim někdy vůbec nerozumí. Také by si přála najít nového nejlepšího kamaráda. Přála by si, aby se její rodiče zase „dali dohromady“ a aby se přestěhoval zpátky Justýn a jeho rodina.
3. Podařilo se vám zjistit, jak se jmenoval Ambřin nejlepší kamarád? – Justýn.
4. Vysvětlete, co znamená Ambřino poslední přání. – Např.: Ambra nerada jí růžičkovou kapustu.

1. Kolik má básnička veršů? – 8 veršů.

Vyhledejte v ní všechny rýmy. – **Ach** – **poplach**, **volá** – **škola**, **nasnídat** – **dát**, **kamarád** – **rád**.

strana 8

1. Rozhodněte na základě článku. Je to pravda?
a) Stěhovaví ptáci nemusí při letu do teplých krajín zastavovat. – **ne**; b) Vlaštovky se mohou žít i za letu. – **ano**;
c) V zimovištích žije méně nepřátel stěhovavých ptáků než u nás. – **ne**.

strana 9

1. Jaké „plánky“ nosí vlaštovky ve svých hlavách? – Plánky své cesty do Afriky a zpět.
K čemu jim pomáhají? – Např.: Letět nejkratší cestou do teplých krajín (Afriky) a zase zpět do České republiky.
2. Kde si vlaštovky postavily na jaře hnízdo? – V kuchyni ve světlíku.
Kam odlétají na podzim? – Do Afriky.
4. Přečtete si poslední dva verše. Co má autor na mysli tím, že „člověk je jinak stvořen“? – Např.: Člověk se nestěhuje dvakrát v průběhu roku, ale má jeden domov, bydlí na jednom místě.

1. Jmenujte stěhovavé ptáky, které znáte. – Např.: vlaštovka (obecná), jiříčka (obecná), čápi, kachna (divoká), husa (polní), skřivan (polní), slavík (obecný), kukačka (obecná), konipas (bílý), lyska (černá), špaček (obecný), volavka (popelavá).
2. Ve kterém světadílu tráví zimu vlaštovky? – V Africe.
Znáte názvy některých států, které tam leží? – Egypt, Tunisko, Alžírsko, Tanzanie, Keňa, Angola, Somálsko, Nigérie, Čad, Guinea.

Přemýšlejte – uhodnete, viz s. 144.

strana 11

1. Kdo je vypravěčem příběhu a jak se jmenuje? – Pes Sedmikrásek.
2. Za pomoci textu řekněte, co je graffiti. – Nápis vytvářené (sprejovými) barvami např. na zdech.
Vysvětlete, proč je vytváření graffiti trestný čin. – Protože je jím většinou poškozován něčí majetek (veřejný či soukromý). (Jen některé plochy jsou veřejně představiteli některých obcí vyčleněny pro legální graffiti.)
3. Za pomoci textu vysvětlete, co znamená lidové rčení „dělá psí oči“. – Dívat se teskným pohledem; podle textu i věrným.
4. Co znamená hovorový výraz „gympl“? – Gymnázium.

5. Jaké důvody vedou Kalleho k tomu, že z vytvoření graffiti podezírá studenty „gymplu“? – Protože nápisy, kterými jsou popsány zdi, můžou podle Kalleho napadnout jen někoho, kdo chodí do školy.

strana 13

1. Kdo je vypravěčem příběhu a jak se jmenuje? – Desetiletý hoch jménem Fergus Crane (chodí do školy na školní loď).
2. Kde se nachází Fergusova škola? – Na lodi Betty-Jeanne.
Kdo je ředitelem této školy? – Kapitán školní lodi Smolík, ale děti mu za zády říkají kapitán Pařát.
3. Co ředitele školy rozčililo? – Rozčililo ho, že jde Fergus pozdě do školy a odmlouvá.
4. Kde se nachází ve škole tělocvična? – V podpalubí lodi Betty-Jeanne.
Jak se jmenuje učitel tělocviku? – Dřevohlav.

strana 14

1. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Děj příběhu se odehrává v první školní den. – **ne**; **b)** Ředitel školy se jmenuje Pařát. – **ne**; **c)** Bolívie se snaží odvést ředitelovu pozornost. – **ano**.
2. Na základě obrázku popište, jak vypadal učitel tělocviku Dřevohlav. – Např.: Učitel tělocviku Dřevohlav je vysoký štíhlý muž s širokými rameny a se svalnatými rukama. Má vyholenou hlavu a odstávající uši. Jeho obličej vzbuzuje hrůzu, především proto, že nosí přes levé oko pásku a zdravým okem se dívá pronikavě a zlověstně. Má hrubě tesanou hranatou bradu a velký nos nad křivými ústy.

strana 16

1. Jak se jmenují celými jmény sourozenci z ukázky? – Darek, Alice a Běďa Klokočnickovi.
2. Co dělá každé ráno tatínek při čtení novin? – Bezmyšlenkovitě sahá po cukřence, aby si osladil kávu.
Čím se při tom děti baví? – Dávají tatínkovi, když sahá po cukřence, všechno možné pod ruku, a baví se tím, že si to dá do kávy místo cukru.
3. Ve kterém ročním období se příběh odehrává? – Na podzim.
4. Vysvětlete, v čem spočívá zábavná hra dětí. – Např.: Hrají si tak, že při řeči používají místo správných slov slova podobně znějící, která mají úplně jiný význam; tak si tropí vtipy z tatínky, který je bere doslovně a vážně.

strana 17

1. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Tatínek doprovodil děti ke škole. – **ano**; **b)** Markétka také hraje hru „na nahluchlíky“. – **ano**; **c)** Maminka má obavu, že „nedoslýchavost“ dětí je následkem spály. – **ne**.
2. Zdá se vám ukázka vtipná? Přečtěte větu nebo část textu, která vás rozesmála. – Ano, např.: Jaký cukr?“ nasadil Darek překvapený výraz. „Řekla jsem, abys nabral cukr v plechovce,“ zamračila se paní Klokočnicková. „Vidíš, a já myslel, žeš říkala koukni se po bábovce.“

strana 19

1. Proč musel jít Bertík s Ňafíkem k veterináři? – Protože Ňafík měl blechy.
2. Řekněte slovo souznačné se slovem veterinář. – Zvěrolékař.
3. Na základě ukázky popište některé vlastnosti babičky. – Např.: Babička je obětavá, důvěřivá, shovívavá.
4. Měl Bertík slíbenou odměnu za odvedení psa k veterináři? – Ano.
Pokud ano, co to bylo? – Stovka.
5. Popište, jakým způsobem Bertík donutil Ňafíka, aby se hnul z místa. – Projel kolem Ňafíka na bruslích s taškou, ze které visely párky, na které ho nalákal.

strana 20

2. Jak zní slovo nadřazené slovům oves a ječmen? – Obilí.
Uvedte k nim další slova souřadná. – Např.: pšenice, žito, rýže.
3. Proč můžeme jen málokdy pozorovat zvíře z dědečkovy hádanky? – Protože žije v lese a je plaché.
1. Je liška masožravec, býložravec, nebo všežravec? Zdůvodněte. – Je všežravec. Jí např. ovoce (např. švestky, maliny, borůvky) a šípky a také např. myši, ptáky, žížaly, žáby, ještěrky.
2. Jak se nazývá obydlí lišky? – Nora.
Kde si ho lišky vytvářejí? – Noru si lišky vyhrabávají zejména v zemi, ve svahu kopce, v soutěškách, útesech, srázech u vodních toků, příkopech.

strana 21

Výberte správnou odpověď:

1. V hádankách se nacházejí dvě slova, která:
a) jsou protikladná (antonyma); **správná odpověď: b)** stejně znějí, ale označují něco jiného (homonyma) – opylí: 1. = sesbírá pyl, opyluje, 2. opilý = podnapilý; **správná odpověď: c)** mají stejný význam (synonyma) – sídlí – bydlí, ježek – bodlináč, úces – stříh. (Pozn.: slova: kůň, myš, motýlek, ježek jsou slova mnohoznačná.) Řešení hádanek: 1. – Kůň. 2. – Myš. 3. – Motýlek. 4. Ježek.

1. Zařadte jednotlivá zvířata z hádanek do správných skupin živočichů. – Kůň – obratlovci (savci), myš – obratlovci (savci), motýlek – bezobratlí (členovci, hmyz), ježek – obratlovci (savci).
2. Znáte další zástupce živočichů, kteří patří do stejné skupiny jako motýl? – Např.: včela, vážky, cvrček, švábi, brouci.

Uvedená přísloví a lidová rčení společně vysvětlete. – Jeden o voze, druhý o koze. – Např.: Každý hovoří o něčem jiném, o tom svém. Darovanému koni na zuby nehleď. – Např.: Když něco dostaneš darem, nehledej na tom chyby. Liška se nedá chytit dvakrát. – Např.: Liška je symbol chytrosti, tedy liška se podruhé nedá chytit či „nachytat“ stejným způsobem, protože se z první chyby ponaučí. My o vlku a vlk za dveřmi. – Např.: O kom se mluví, bývá nedaleko („za dveřmi“).

strana 23

1. Přečtěte přísloví, kterým paní učitelka vysvětlovala dětem, že by se měly naučit o věci dělit s druhými. – Sdílená radost je dvojnásobná radost!
2. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? – **a)** Lukáš myslel na druhé. – **ano**; **b)** Aby svíčka splnila přání, stačilo ji jen zapálit. – **ne**; **c)** Tatínek přišel o místo houslisty v divadle. – **ano**.

strana 26

1. Kdo byl ve skutečnosti muž, kterého dívky považovaly za únosce? – Linin dědeček (Oskar Müller).
2. Co udělala Lola z obavy, že chce muž Linu unést? – Začala křičet o pomoc a slova: „Vrah, únosce dětí, pomoc!“ Zastavovala se správně? Diskutujte. – Např.: Ano, protože upozornila své okolí, že se děje něco špatného.
3. Co znamená rčení „je s vámi amen“? – Je s vámi konec.
4. Proč se Linin dědeček na Lolu nezlobil? – Protože zjistil, že má Lina v Lole opravdovou kamarádku, která jí v nouzi pomůže – „patronku“, která na ni dává pozor. Dokážete vysvětlit slovo „patronka“? – Ochránkyně.
5. Jak se zachovat v situaci, kdy vás osloví cizí člověk a něco vám nabízí? Diskutujte. – Např.: Od cizího člověka si nesmíme nic brát, nikam s ním chodit, nesadat s ním do auta, raději se s ním vůbec nebavit a odejít to říct někomu dospělému v nejbližším okolí, v případě, že nás např. uchopí a začne odvádět, volat o pomoc a tak na pro nás nebezpečnou situaci upozornit.

strana 27

1. V básničce vyhledejte rýmy. – **věk** – pračlověk; **kuchyni** – jeskyni; **mamuta** – utata; pod **jedlí** – přejedli; **skály** – chytali; **tatínek** – ohýnek; **práci** – civilizaci; **abecedu** – vědu; **dnes** – vynalézt; **střevíce** – nejvíce; **pařez** – les; **mámo** – vykonáno; **dějiny** – rodiny. Kolik má básnička slok (strof)? – 7 slok.
2. Rozhodněte na základě básničky: Je to pravda? **a)** Pravěcí lidé žili v jednoduchých chýších. – **ne**; **b)** Pravěcí lidé dokázali ulovit mamuta. – **ano**; **c)** Pravěcí lidé kreslili výjevy z lovu na skály. – **ano**; **d)** Lidé v pravěku nevyužívali oheň. – **ne**.

strana 29

1. Jak se jmenuje hlavní hrdina příběhu? – Jmenuje se Rysí ucho.
2. Je Tlapka kamarádem Rysího ucha? Přečtěte větu, ze které jste to poznali. – Ano. (Jen Tlapka, kterému sedí u nohou Wolfík, se zatváří smutně.) „Tlapka musí také s námi,“ vyhrkne Rysí ucho. + dále (na s. 28) Rysí ucho je rád, že má s sebou kamaráda Tlapku.
3. Jaké zvíře žije spolu s lidmi v tlupě? – Vlče. Je to dospělý jedinec, nebo mládě? – Mládě.
4. Vysvětlete význam slova „ochočit“. – Ochočit znamená zbavit divokou zvěř plachosti, zkrotit.
5. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Rysí ucho je považován za toho, kdo má lovce v ohrožení zachránit. – **ano**; **b)** Rysí ucho vidí mamuty poprvé v životě. – **ne**; **c)** Lov na mamuty vedl Tlapkův tatínek. – **ne**.
6. Kterému dnešnímu zvířeti se mamut svým vzhledem podobal? – Slonovi.

strana 31

1. Ve které době Človíček z příběhu žil? – V pravěku.
2. Jakým způsobem vznikl v přírodě samovolně oheň? – Oheň vznikl díky tomu, že blesk uhodil do stromu a zapálil ho. Jak Človíček tento oheň vyhledal? – Při další bouřce seděl Človíček na stromě a seshora viděl, jak od blesků hoří les, vydal se tedy k požáru.
3. Popište, jaká náhoda přispěla k tomu, že se Človíčkovi podařilo rozdělat oheň. – Človíček se uklidňoval tukaním dvou kamínků o sebe, a když ho rozčílila kočka, třískl kamínky o sebe, až vyletěla jiskra. Kámen pak hodil po kočce, tu však netrefil. Kámen dopadl na jiný a zajiskřilo to. Človíčka, když to viděl napadlo, že stejně jako od ohně i od kamene létají jiskry, proto začal bušit kameny o sebe. Vyletěly jiskry, které dopadly na větve. Ty chytly,

Človíček pak začal přikládat další.

4. Jaká další náhoda pomohla tomu, že Človíčka napadlo opéct rybu na ohni? – Ryba náhodou ležela na kraji ohýnku, kde se jí část opékala a voněla. Človíček ji proto ochutnal a chutnala mu tak více než zasyrova. Dopekl si ji pak na klacíku celou.

strana 32

1. Co znamená úsloví v cukru letu? Vyberte jednu z možností:
 - a) Zkratka pro cuknutí letadla, kterou používají letušky ve zprávách.
 - b) Výraz pro uvíznutí bruslí v ledu.
 - c) **Velkou rychlostí, bleskově, ihned.** – Správná odpověď.
2. Proč se skřítek z básničky jmenuje právě Cuk-let? – Protože se pohybuje nesmírně rychle, nikomu se ho nikdy nepodařilo chytit.
3. Co vše měl Cuk-let na svědomí? – Cuk-let podráždí nohy, takže lidé na ledě kloužou a padají, způsobuje ztracení mobilů.
4. Vysvětlete, co znamená, když se o někom řekne, že je „zlomyslný“. – Zlomyslný je ten, kdo přeje někomu něco zlého.
6. Je uvedený text *proza*, nebo *báseň*? Zdůvodněte. – Je báseň, protože je rozdělený na sloky (strofy) a konce veršů se rýmují (např.: darebák – tak, led – let), má pravidelný rytmus.

strana 33

1. Proč pan Vavřinec nosil každou ponožku jinou? – Protože nikdy nenašel ponožku do páru.
2. Řekněte jinými slovy vyjádření „Všechny ponožky byly liché“. – Např.: Žádná ponožka neměla k sobě druhou do páru.
3. Vysvětlete, proč si pan Vavřinec půjčil od sousedky kočku. – Myslel si, že mu ponožky krađe myš. Co kočka našla? – Zpola snědenou ponožku.
4. Proč považovala pokladní pana Vavřince za blázna? – Protože měl jednu ponožku modrou a druhou zelenou. Přečtěte lidové rčení, kterým se rozhodla řídit. – Zelená, modrá, pro blázna dobrá.
5. Četli jste knihu, z níž je ukázka? Pokud ano, řekněte ostatním, kdo měl ztrátu ponožek na svědomí. – Ztrátu ponožek měl na svědomí lichozrout Hihlík.

strana 34

1. Vysvětlete, jak bylo vytvořeno slovo *lichozrout*? – Lichý a žrout (žrát).
2. Kterou vlastnost mají lichozrouti stejnou jako živočich zvaný chameleon? – Ve chvílích ohrožení dokážou splynout s okolím, prostě zmizí.
3. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Pan Vavřinec byl podivín, a proto nosil každou ponožku jinou. – **ne**; **b)** Život lichozroutů popsalo už mnoho vědců. – **ne**; **c)** Lichozrouti používají k vyhledávání ponožek chobot. – **ano**.

strana 35

1. Kolik měl Karlík dědečku a kolik babiček? – Čtyři (dva a dvě). Kdo z nich byl nejstarší? – Dědeček Pepa (bylo mu devadesát šest a půl roku).
2. Díky čemu babičky a dědečkové večer pookřáli? – Díky tomu, že se s nimi šel povídat Karlík.
3. Jaké povolání má pan Wonka? – Výrobce čokolády. Proč o něm dědeček říká, že je to „génus“? – Protože je nejúžasnější, nejfantastičtější a nejmazanější výrobce čokolády na zemi.

strana 36

1. Kvůli komu pan Wonka svoji továrnu zavřel? – Kvůli špionům. Kdo a proč si tyto lidi najal? – Všichni ostatní výrobci čokolády začali na báječné výrobky pana Wonky žárlit a chtěli, aby se špioni zmocnili jeho tajných receptů.
2. Za pomoci textu vysvětlete, kdo je špion. Pokud nevíte, vyhledejte význam slova ve Slovníku spisovné češtiny. – (Nepřátelský) vyzvědač.

strana 37

1. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Pan Wonka po čase znovu zahájil výrobu cukrovinek. – **ano**; **b)** V továrně pana Wonky teď nepracují lidé, ale záhadné obrovské bytosti. – **ne**; **c)** Pan Wonka nechce v továrně lidí, aby utajil receptury na cukrovinky. – **ano**.

strana 39

1. Co bylo hlavním důvodem, proč Nelly začala hlídat příšerky? – Příležitost, jak být jiná než její sestra Asti, její dvojče.
2. Která z dívek byla opatrnější a která asi měla větší smysl pro dobrodružství? – Asti byla opatrnější, větší smysl pro dobrodružství asi měla nebojácná Nelly.
3. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Asti někdy pomáhala sestře příšerky hlídat. – **ne**; **b)** Příšerky patřily mezi plazy. – **ne**; **c)** Příšerky, k nimž Nelly došla, se nazývaly Grerkové. – **ano**.
4. Co myslíte, bála se zpočátku Nelly příšerek? – Ano.

- Podle čeho tak soudíte? – Protože v textu se píše, že: „zalapala po dechu a uskočila na cestičku, jelikož se dole u dveří náhle zjevila druhá hlava se dvěma oranžovými vlajícími jazyky, která vystartovala směrem k jejím nohám“.
5. Proč nebyl Glug dalším dvěma příšerkám podobný? – Např.: Protože nebyl jejich dítě, ale „gog“, něco jako u lidí pes; byl jiný živočišný druh.
 6. Příšerky z textu byly obojživelné. Kdo jsou obojživelníci? Uveďte příklad. – Obojživelníci jsou obratlovci, kteří dokážou žít ve vodě i na souši; např.: žáby, mloci.

strana 43

1. K jakému „lidu“ patří Tobiáš a jeho rodiče? – K lidu, který odedávna žije na velkém stromě.
Kde žijí? – Na velkém stromě ve Vršcích.
2. Z jakého důvodu musí Tobiášův otec odejít se svojí rodinou do vyhnanství? – Protože odmítl vydat tajemství svého vynálezu.
3. Proč se rodině nechce odejít do vyhnanství ve Spodních Větvích? – Protože každá cesta znamená velké dobrodružství, spojené s rizikem, že se člověk ocitne ve slepé uličce, uklouzne na svahu, na podzim, že s listem spadne do neznáma.
4. Kde se Tobiáš seznámil s Elišou? – U jezera.
Jakým způsobem mu Eliša pomohla? – Dovedla ho k sobě domů, kde mohl přenocovat, a pak mu slíbila ukázat cestu, kudy se jde k němu domů, protože Tobiáš ztratil cestu.
5. Které živočichy chová Elišina maminka? – Červce.
Jaký z nich má užitek? – Prodává jejich vejce a vosk.
6. Proč mají Eliša a její maminka obavu z berušek? – Protože berušky požírají červce.

1. Jaký je správný název „sluníčka“ z básničky? – Slunéčko sedmítečné.
2. Víte, co je Stromovka? (Pokud nevíte, vyhledejte na internetu.) – Např.: Stromovka neboli Královská obora je rozlehlý park v Praze-Bubenci. Od středověku byla majetkem panovníka, na začátku 19. století se stala veřejným lesoparkem. Nachází se zde spousta rybníčků, slouží ke sportovním, rekreačním a kulturním i vzdělávacím účelům.
3. Kolik má slunéčko sedmítečné teček na svých krovkách? – Sedm, na každé straně tři a jednu uprostřed; jiné druhy sluníček mohou mít až čtrnáct teček.

1. Do jaké velké skupiny živočichů řadíme slunéčko sedmítečné? (Nápověda: Všichni tito živočichové mají šest nohou a patří mezi bezobratlé.) – Členovci (konkrétněji hmyz).
2. Které živočichy škodící rostlinám požírá slunéčko sedmítečné? – Požírá mšice a červce.

strana 45

1. Proč Čech a Lech opustili se svými rodinami domov a vydali se do nové země? – V zemi, kde žili se svými rodinami se objevily bojovné kmeny, které je přepadaly, někdy i zabíjely, olupovaly a okrádaly je.
2. V jakém místě se tito lidé uložili během své cesty k odpočinku? – Pod horou Říp.
3. Přečtěte větu, kterou Čech zdůvodnil svým příbuzným, proč zůstanou v okolí hory natrvalo. – „To je ta země zaslíbená, zvíře a ptáků plná, medem oplývající!“
4. Jak byla nazvána hora, na kterou Čech vystoupil? – Říp.
5. Co udělal Čechův bratr Lech? – Po nějakém čase se vydal se svou rodinou na další cestu, dál od Řípu, do cizích krajů.
Co ho k tomuto rozhodnutí vedlo? – Chtěl také něco objevit.
6. Víte, kterým státem protéká řeka Visla? – Pokud nevíte, zjistěte údaj na mapě Evropy nebo na internetu. – Polskem.
7. Uvedené vypravování je pověst. Přečtěte si poučku, čím se pověst vyznačuje. Potom řekněte, zda se příběh o praroci Čechovi skutečně udál tak, jak je popisován. – Ne.

strana 46

Víte, jak se nazýval první stát Slovanů doložený na našem území? – Velká Morava.
Znáte z hodin vlastivědy jména některých panovníků této říše? – Mojmír I., Rastislav (též Rostislav), Svatopluk, Mojmír II., Svatopluk II.

1. Kde se rozkládala Velkomoravská říše? – Na březích řeky Moravy až k Dunaji a odtud proti proudu Nitry až k vysokým horám.
2. Uveďte jména tří panovníků, kteří postupně vládli Velkomoravské říši. – Mojmír, Rastislav, Svatopluk.
3. Jaká vlastnost knížatům Velkomoravské říše chyběla? Vysvětlete ji vlastními slovy. – Svornost – držet při sobě, mít stejné smýšlení.

strana 47

1. Co chtěl Svatopluk pomoci tři prutů svým synům ukázat? – Chtěl svým synům dokázat, že drží-li více lidí při

sobě, nikdo a nic je jen tak lehce „nezlomí“, nepřemůže. Každý zvlášť je ale porazitelný snadno.

2. Naučte se zpaměti, co radil Svatopluk svým synům. – „Budete-li svorní, synové moji, jako ty tři pruty v jedné otypce, nikdo vás nezlomí. Každý sám však neznamená nic.“
4. Rozhodněte, zda je toto vyprávění pověst. (Podobně jako pověst Praotec Čech.) – Ano.

strana 48

Jmenujte některé bohy starých Slovanů. Proč Slované svoje bohy uctívali? – Např.: Perun, Morana, Radegast, Černobog. Slované si mysleli, že se jim bohové odmění např. dobrým počasím, bohatou úrodou nebo zdravým dobyt看kem.

strana 49

1. Jak se jmenoval první přemyslovský kníže, o kterém máme písemné zprávy? – Bořivoj.
2. Jaké náboženství Bořivoj a jeho žena Ludmila vyznávali? – Křesťanství.
3. Už víte, že pohané vyznávají několik bohů. Kolik bohů vyznávají křesťané? Přečtěte větu, ze které to vyplývá. – ... ve jménu jediného neviditelného křesťanského Boha.
4. Jaké zvíře uctívali podle pověsti pohanští knězi? – Zlatou kvočnu.
K čemu jim údajně sloužilo? – Podle tajemných zvuků, které vycházely z hrdla zlaté kvočny, sestavovali knězi věštby.
5. Jak jinak se pohanským kněžům říkalo? – Žrecové.
Co udělali podle pověsti se zlatou kvočnou? – Svrhli zlatou kvočnu i se zlatými vejci do hradní studny, aby ji nikdo nenašel. Studnu pak zasypali.

strana 51

1. Co jste se dozvěděli o knížeti Václavovi? – Např.: Kníže Václav pocházel z rodu Přemyslovců, kteří ovládali české kmeny. Když měl po smrti knížete Vratislava vládnout, byl ještě nezletilý, tak se za něj ujala vlády jeho babička Ludmila. Ta Václava vychovávala. Když Václav dospěl, ujal se vlády a vyhnal svou matku ze země. Svou vládu opíral o církve a její kulturu, v Praze dal založit kostel svatého Víta. Dal ho zavraždit jeho bratr Boleslav.
2. Kdo a proč dal Václava zavraždit? – Dal ho zavraždit jeho bratr Boleslav, protože nebyl s jeho vládou spokojen. Ve kterém roce to bylo? – V roce 935.

strana 52

Říkejte, jak se v přírodě projevuje konec podzimu a příchod zimy. – Např.: V přírodě na podzim je chladněji, listí je ze stromů již spadlé a padá sníh, stěhovaví ptáci již odlétli do teplých krajín a jiní přilétli (např. vrány), zvířata se připravují na zimu.

Uveďte některá zvířata, která můžeme pozorovat ve volné přírodě i v zimě. – Např.: Smec obecný, prase divoké, liška obecná, zajíc polní, veverka obecná, vrána obecná, havran obecný, sýkora koňadra.

1. Je uvedený text báseň? – Ano.
Zdůvodněte. – Text je rozdělen do slok (strof), verše se rýmují (např: včele – vřele, vyznání – strání), má pravidelný rytmus.
2. Kolik má báseň veršů a kolik slok? – 14 veršů a 4 sloky.
3. V básni vyhledejte rýmy. – Rýmy: včele – vřele, vyznání – strání, zchladly – spadly, co ted' – odpověd', mráz – vzkaz, smůlu – úlu, lásky – sedmikrásky.
4. Jak přečkávají včely zimu? – Spí v úlu.
5. Vymýšlejte další rýmy se slovy vyznání, mráz. – Např: vyznání: na přání; mráz: hráz.

Hádanky ze zimy, viz s. 144.

strana 53

1. Za pomoci textu vysvětlíte, kdo je „severák“. – Vítr.
2. Jakou sázku navrhl severák slunci? – Vysvléct jednoho člověka z kabátu.
4. Řekněte vlastními slovy, jaké plyne z bajky poučení. – Např.: Když se k druhému chováme hezky, spíš pak dosáhneme svého. Po dobrém jde všechno líp.
5. Vyprávění „Slunce a severák“ je bajka. Přečtěte si, co je typické pro bajku. Uvedené znaky vyhledejte v bajce Slunce a severák. – Např.: jednání severáka a slunce jako u lidí: hádají se, uzavírají sázku; špatné lidské vlastnosti, které ukazuje autor na zvířatech nebo věcech (zde přírodních jevech): např. severákově hrubé chování – „zadul a vrhl se na počestného“, „rval mu oděv z ramen“, „lomcoval s ním“; mravoučné poučení (v závěru): mírnost a přesvědčivost zvířezily nad hrubou silou.

strana 54

1. Čemu říkají bažanti „letecký den“ a kdy se většinou koná? – Honu. Koná se v listopadu.
2. Který druh hmyzu škodí bramborám? – Mandelinka (bramborová).
Který živočich tento hmyz požírá? – Sluněčko (sedmitečné).

3. Za vlády kterého panovnického rodu se dostali bažanti do Čech? – Za vlády Lucemburků.
4. Na základě textu jmenujte dva panovníky z rodu Lucemburků. – Jan Lucemburský, Karel IV.
Co se o nich dozvídáme? – Jan Lucemburský každou chvíli válčil a Karel IV. se vícekrát oženil.

strana 55

1. Jak se jmenuje pes vyprávějící příběh? – Baryk.
Kde jste našli tuto informaci? – Jméno je v názvu knihy.
2. K čemu Baryk přirovnává lov na bažanty? – K leteckému dni.
3. Co znamená povel, který si Baryk vykládá jako „na chirurgii“? – Přines.
4. Co poradil Baryk bažantovi, aby si zachránil život? – Aby nelítal do polí, ale do vsi.

strana 57

1. Popište, jak vznikl pohádkový ořechový les. – Z oříšků, které si schovávala veverka, ale zapomínala kam, vyrostl les. Do něj se přistěhoval neprůstřelný jelen a ježibaba s chaloupkou na kuřích nohách.
2. Proč nemohl lovec jelena zastřelit? – Jelen měl na sobě neprůstřelnou vestu, vyrobenou ze staré drátěné vložky do postele.
3. Proč začala ježibaba pronásledovat tryskové letadlo? – Lekla se ho a vylila kotlík plný málem hotového kouzla do ohniště, to ji rozčílilo.
Co se jí při tom stalo? – Neopatrně se přiblížila k tryskovému motoru, který ji vcucl do sebe, trochu to zarachotilo a na druhé straně vylétl z motoru černý dým a ten černý oblak s ježibabou unášel větřík k moři.
4. Kdo se usadil v chaloupce na kuřích nohách? – Neprůstřelný jelen a zapomnětlivá veverka.
Jaké má toto bydlení výhodu? – Chaloupka občas kráčí po lese a tak jsou její obyvatelé na zdravotní procházce, i když si hoví ve svých pelíšcích.

strana 59

1. Jak se nazývá sultánství, ve kterém se odehrává děj pohádky? – Solimánské.
2. Proč nechal sultán povolat dvorní čaroděje a zaříkavače? – Aby uzdravili jeho dceru princeznu Zubejdu.
Co mu poradil pan Lustig? – Aby zavolal doktorka z Evropy, protože tam je medicína pokročilejší.
3. Odkud pan Lustig pocházel a s čím obchodoval? – Pocházel z Jablonce (město v České republice), obchodoval se skleněnou bižuterií (s náhrdelníky ze skleněných perel).
4. Za pomoci obrázku řekněte, jakou práci vykonává drvoštěp. – Poráží stromy.
5. Vysvětlete, proč sultánovi rádcové považovali drvoštěpa za doktora. – Mysleli si, že má před jménem Dr., že je Dr. Voštěp.
6. Vyrábí se v Jablonci nad Nisou skutečně bižuterie? Pokud nevíte, zjistěte tento údaj. – Ano.

strana 60

Proč si zajíci vybrali ze zvířat za Bystrozrakého právě rysa? – Protože se podle celého jména rysa, které je rys ostrovid, domnívali, že rys „vidí ostře“, tedy výborně, že je „bystrého zraku“.

strana 61

1. Proč zajícům nevyšel výběr rysa ostrovida na místo Bystrozrakého? – Netušili, že před týdnem zjistila paní doktorka, že rys má velmi špatný zrak a předepsala mu brýle o 8 dioptriích.
2. Popište, co zajíce před rozzuřeným rysem zachránilo. – Protože rys velmi špatně viděl, když honil zajíce, narazil v plné rychlosti do stromu. Než se vzpamatoval, zajíci utekli.
3. Najděte větu, ve které je zmíněn živočich podobný ještěrce. (Sova vám ho přiblíží.) – Slepýš jeden.
4. Co znamená vyjádření „zajíci jsou z toho perplex“? – Zmatení, popletení, zde v textu „šokování“.
5. Vysvětlete lidové rčení „nevidí si na špičku nosu“. – Nemá žádný rozhled, není důvtipný, bystrý.

1. Ve kterých pohořích u nás žije rys ostrovid? – Na Šumavě, v Jeseníkách a v Beskydech.
2. V čem se rys ostrovid liší od kočky? – Oproti kočce je třikrát větší, má delší nohy a kratší ocas. Typickým znakem rysů jsou černé chomáčky chlupů na konci uší. Je velmi plachý a lidem se vyhýbá.
Co má naopak s kočkou společného? – Patří mezi kočkovité šelmy. Stejně jako kočka domácí dobře vidí za šera.

strana 62

1. Jak se nazývá pohádka, kde se děti pomocí kouzla ocitly? – Sněhurka a sedm trpaslíků.
2. Kdo je babka, která nabízí jablka? – Převlečená macecha Sněhurky, zlá královna.
Z jakých dvou důvodů si je Jonáš nemá brát? – V pohádce byla jablka otrávená, děti si nemají brát jídlo od cizích lidí.

strana 63

1. Čím chce být Abby? – Soudkyní.
Přečtěte, jak jí bratr zdůvodňuje, že je opravdu v pohádce. – „Soudci zkoumají důkazy, že jo? Tak si ten důkaz pořádně prohlédni.“

2. Kdo byl Xavier? – Myslivec z pohádky o Sněhurce.

Jakým způsobem zachránil v pohádce Sněhurku? – Myslivec neuposlechl rozkaz Sněhurčiny macechy a v lese ji nezabil (zabil místo ní srnku a donesl maceše její srdce místo Sněhurčina). Sněhurku nechal v lese.

strana 64

1. Jak označuje autor básně čas Vánoc? – „Čas usmíření“; „čas, kdy můžeš koupit odpuštění“.

2. Vysvětlete, co je usmíření. – Např.: udobření se, konec hněvání se a odpuštění něčeho špatného druhému.

3. Jaké přání básník vyslovil v závěru básně? – Aby v nás odpuštění zůstalo.

5. Proč si lidé o Vánocích zdobí své příbytky jmelím? – Např.: Jmelí má podle pohanské tradice mnoha evropských národů čarovnou moc, která chrání lidi i jejich dobytek od nemocí, příbytky od různých pohrom; přináší tedy štěstí, jehož bývá symbolem.

Roste jmelí přímo ze země? – Ne (je to cizopasná rostlina, roste hlavně v korunách borovic, jedlí, lip a topolů, v jejichž kůře se zachycuje kořínky).

1. Proč je jmelí tzv. parazit? – Protože roste v korunách stromů, z nichž čerpá pro sebe vodu.

Díky čemu strom, na kterém roste, příliš nepoškozuje? – Protože si vlastní živiny vyrábí samo pomocí fotosyntézy.

strana 65

1. Jaký úkaz na obloze zvěstoval lidem, že se narodil Ježíšek? – Kometa, hvězda vlasatice.

2. Co mělo být posláním malého Ježíška? – Měl celý svět změnit k lepšímu.

3. Jak se říkalo Ježíškovi v dospělosti? – Ježíš.

4. Přečtete větu, kterou děda zdůvodňuje, proč Ježíš sám nemohl svět změnit. – „Copak může jeden člověk sám předělat svět, když mu s tím nikdo nepomáhá?“

5. Vysvětlete, co je betlém – jeden ze symbolů Vánoc. – Např.: Betlém je plastické (trojrozměrné) zobrazení místa narození Ježíše – chléva ve městě Betlémě pomocí např. dřevěných nebo papírových jesliček, figurek atd.

6. Na co myslí autorka každý rok, když se dívá na betlémskou hvězdu? – Myslí na naději, že se svět změní k lepšímu, když v tom Ježíška nenecháme samotného.

strana 67

1. Byl Mikulášův tatínek zručný? – Ne.

Podle čeho tak soudíte? – Protože potřebuje pomoc k roztažení stolu.

2. Vysvětlete, proč měl Mikuláš pocit, že je jeho tatínek nespravedlivý. – Tatínek řekl Mikulášovi, aby se nepletl do věcí, do kterých mu nic není, když Mikuláš pouze konstatoval, že tatínek odmítl pana Durdu, když mu nabídl pomoc, ale zároveň původně za panem Durdou prosit o pomoc šel.

3. Bude pan Durda slavit s Mikulášem a jeho rodiči Štědrý večer? Přečtete větu, ze které to vyplývá. – (Viz s. 66 úplně dole; tatínek k panu Durdovi) „Co jako že nezvládnou?“ zeptal se tatínek. „Žádnou pomoc nepotřebuju, šašoure, vrať se do svého pelechu a **ahoj večer**.“

4. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Tatínek přinesl krásný vánoční stromeček. – **ne; b)** Mikuláš mohl poprvé ve svém životě zdobit vánoční stromeček. – **ne; c)** Rozkládací stůl byl kulatý. – **ano**.

5. Připadá vám některá věta nebo část textu vtipná? Přečtete ji. – Např. (viz s. 67): Pak zavolal „Héj rup!“ a stůl se naráz rozjel a tatínek upadl na stromek a pan Durda na zem, kde nepřestával hýkat smíchy. Přiběhla maminka a řekla, že je zapoměla upozornit, že dala naolejovat kolejničky.

strana 68

1. Jedním slovem zkuste vyjádřit, jak na vás básnička působí. – Např.: Vesele.

2. V básničce vyhledejte přirovnání a vysvětlete je. – Např.: dřepím jako vdolek: v podobě kulaté placky; kapka jako sloní tlapka: obrovská kapka; snesl jsem se dolů pohodlně jako na padáčku: snesl jsem se dolů pomalu.

3. Jaká nálada je typická pro poslední den v roce? – Např.: Veselá.

5. Vysvětlete, co znamená „čisté áčko“ zahrané na trumpetu. – Čisté zahrání tón A.

strana 69

1. Je průvod popisovaný v básni skutečný? – Ne.

2. Pro které slovo je v básni použitý zkrácený výraz „cirk“? – Pro cirkus.

3. V básničce vyhledejte rýmy. – Rýmy: **jasné** – **zhasne**, **lidí** – **vidí**, **náčelníky** – **píky**, **velkolepý** – **slepý**, **podívaná** – **nevidaná**, **vymyslíte** – **uvidíte**, **vleče** – **neuteče**, **vánku** – **spánku**.

Uveďte synonyma (slova souznačná) se slovem *fantazie*. Můžete použít internet. – Obrazotvornost, představivost, schopnost vymýšlet si.

strana 70

1. Jak nazývá bobr chlapce a jak děvčata? – Chlapce nazývá synové Adama, dcery Evy.

Společně zdůvodněte proč. – Podle Bible byl prvním člověkem Adam, všichni muži jsou tak jeho potomci – synové; první žena byla podle Bible Eva, takže všechny ženy jsou zase dcery Evy.

2. Jak se jmenuje král, který má přinést do země jaro? – Aslan.

Je to živočich? Pokud ano, jaký? – Je. Je to lev.

strana 71

1. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Král Aslan se podle Bobrů vrátil do Narnie. – **ano**; **b)** Děti se mají s Aslanem sejít pozítří u Bobrů. – **ne**; **c)** K osvobození Narnie je potřeba, aby se Aslan spojil s dětmi. – **ano**.

2. Z jakého důvodu se čarodějnice snaží všechny přesvědčit, že je člověk? – Aby mohla vládnout v Narnii.

strana 72

1. Kam přivedly Filipu dveře s číslem 13? – Do budoucnosti.

Co se tam dozvěděla? – Že se během následujících tří měsíců něco stane Martině, snad cestou do kina, nebo z kina.

2. Jak stará je skříň a jakým způsobem ji matka Filipy získala? – Stovky let. Zdědila ji, protože skříň se dědí z pokolení na pokolení, její matka ji tedy dostala od své matky a ta zase od své a tak dále, a tak dále. Jsou to dveře, které vyrobil její dávný předek, nepřímý potomek rodu Přemyslovců, vlastně spíš přímý, ale nepřiznaný a téměř jistě žena.

3. Ze kterého rodu pochází Filipa? – Z rodu Přemyslovců.

Co o tomto rodu víte? – Např.: Český knížecí a panovnický rod, který stál u počátků českého státu. Prvním historicky doloženým knížetem byl Bořivoj, jeho manželkou byla Ludmila, babička svatého Václava, jehož nechal zavraždit jeho bratr kníže Boleslav (ražba prvních českých mincí – stříbrných denárů). Prvním českým králem byl Vratislav II., ale titul krále nebyl dědičný. Druhým českým králem, opět nedědičně, byl Vladislav II. Dědičný titul krále získal Přemysl Otakar I. Po něm vládli: Václav I., Přemysl Otakar II. (území českého státu rozšířil až k Jaderskému moři), Václav II. (stal se i polským králem) a Václav III. (též král polský a uherský). Po matce byl Přemyslovec i Karel IV.

strana 73

1. Přečtěte větu, kterou dědeček vysvětluje, že některé smutky si musí člověk sám prožít. – „Některé smutky jsou moc důležité. Kdybychom se jich zbavili, staly by se z nás tak trochu šťastné nestvůrky.“

2. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Mimořádné vlastnosti dědí v rodu, ze kterého pochází Filipa, jen ženy. – **ano**; **b)** Těchto mimořádných vlastností se nelze zbavit. – **ne**; **c)** Pomocí skříně se lze dostat do minulosti a budoucnosti. – **ano**.

strana 75

1. V jaké říši se odehrává děj příběhu? – V říši mluvnic.

2. Jaká dvě pravopisná pravidla ztělesňuje paní učitelka a její žáci? – Paní učitelka ztělesňuje tvrdé souhlásky a žáci vyjmenovaná slova.

3. Co paní učitelka myslela větou „Pamatujte, žádné ejování“. Uveďte příklad. – Myslela tím nepoužívat hovorové -ej- místo y/ý; např. nepoužívat sejkora“ místo „sýkora“.

4. Vyhledejte dvojice žáků, jejichž jména se stejně vyslovují, ale různě píší. Do sešitu vypište věty, ve kterých zdůvodňují pravopis svého jména. Výsledky porovnejte. – Bít – Být, Bidlo – Bydlo, Mít – Mýt, Vít – Výt, Vír – Vír, Viskat – Výskat. Věty: „Já jsem Bít, jakože někdo někoho bije čili tluče.“; Být: „Já jsem, že jsem.“; Bidlo: „Já jsem na šťouchání.“; Bydlo: „Já jsem, když jsem dobrý a někoho pálím.“; Mít: „Já jsem ten, co se má.“; Mýt: „A já jsem ten, co se myje.“; Vít: „Vily vily věnce.“; Výt: „Když pes vyje na měsíc, tohle vytí jsem já.“; Vír: „Já jsem vodní anebo větrný vír anebo ve víru tance a vášně.“; Vír: „Já jsem pěkný ptáček.“; Viskat: „Vískat s měkkým je ve vlasech, jako hladit.“; Výskat: „Výskat s tvrdým je povykovat, halekat, lomozit, porhávat.“

strana 76

1. Kolik chlapců vystupuje v ukázce? – Tři.

Jak se jmenují? – Pavel, Marek, Vojta.

2. Který z chlapců se chce stát kosmonautem? – Marek.

3. Z jakého důvodu byli všichni tři ráno zaskočení? – Zdálo se jim o cestě vesmírem v létajícím talíři.

strana 77

1. Víte, kdo jsou „ufoni“? (Sova vám napoví.) – Mimoszemšťani; viz s. 77 dole.

2. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Kosmonauti musejí mít bezvadný zdravotní stav. – **ano**; **b)** Všichni tři chlapci měli úplně stejný sen. – **ano**; **c)** Chlapci ve snu letěli společně s mimozemšťany v létajícím talíři. – **ano**.

strana 79

1. Proč Monika neměla Filipa ráda? Přečtěte větu, ze které to vyplývá, a vysvětlete ji. – Monika musí přiznat sama sobě, že Filipa nemá ráda hlavně proto, ... protože jí sebral tátu. Znamená to, že se Moničiny rodiče rozvedli, Moniky tatínek odešel a žil s Filipovou maminkou.

2. Mohl Filip skutečně za Moničino trápení? – Nemohl.

3. Kdo přispěl k tomu, že si Monika uvědomila svůj omyl? – Staříčský cestovatel, který přijel do školy na besedu.
4. Vyhledejte větu, která vysvětluje, proč by člověk neměl vůči nikomu cítit nepřátelství. – Nepřátelství člověka tíží.
5. Co je podle cestovatele pro člověka nejdůležitější? Přečtěte jeho názor. – Přátelství na život a na smrt.
7. Je uvedený text *próza*, nebo *báseň*? Zdůvodněte. – Je próza, protože není psán ve verších.

strana 80

1. Kam se vydali kamarádi z ukázky? – Do lesa k posedu.
2. Z jakého důvodu se jeden z nich obává hajného Sodomky? – Protože slíbil hajnému, že nebude v lese vyvádět žádné vylomeniny. Hajný také řekl, že když zjistí, že se mu nedá věřit, má na les zapomenout. A on hajnému lhal o Fildovi, že je cvok a chce chodit do baletu.
3. Znáte přirovnání „krade jako straka“? Vysvětlete je. – Ukradne všechno, co uvidí.

strana 81

1. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Kamarádi vylezli na posed. – **ano**; **b)** Filda chodí do baletu. – **ne**; **c)** Červotoč je živočich, který se zavrtává do dřeva. – **ano**.
2. Byl Filda opravdový kamarád? Svůj názor zdůvodněte. – Např.: Ano. „Podržel“ kamaráda, který hajnému o něm zalhal, že chce chodit do baletu – když šel hajný, začal baletit, aby kamarád neměl zakázáno chodit do lesa, a ještě si vymyslel historku, aby jeho zájem o chození na balet vypadal věrohodně.

strana 82

1. Vysvětlete, co znamená vyjádření „je v nouzi“. – Např.: Něčeho se mu nedostává, něco potřebuje.
2. Vlastními slovy vysvětlete význam prvních dvou veršů básně. – Např.: Nemáme se obrátit ke kamarádům (či známým) zády, když potřebují naši pomoc.
3. Víte, jakou paměť mají lidé, kteří ji mají „jako slonové“? (Sova vám napoví.) – Výbornou, dlouhodobou.

Uvedená přísloví vysvětlete. – V nouzi poznáš přítele. – Když něco potřebuješ, opravdový přítel ti pomůže. Příteli k pomoci třeba o půlnoci. – K příteli lze jít poprosit o pomoc úplně kdykoli, třeba i o půlnoci. Přáteli si budme, dluhy si platme. – Že jsou dva lidé přátelé, neznámá, že si nebudou splácet dluhy. Měj s přítelem raději strpení, než abys ho ztratil. – Jedná-li se o přítele, když je třeba, chovej se vůči němu trpělivě, protože přijít o přátelství je velká ztráta. Přátelé mých přátel jsou i mými přáteli. – Se svými přáteli si navzájem natolik věříme, že jsme si jisti, že jejich přátelé mohou být i našimi přáteli a mít naši důvěru.

strana 83

1. Říkejte, komu patří jednotlivá obydlí. Př.: Vejce je obydlí kuřat a ptáčat. – Úl je obydlí včel, pavučina pavouků, hnízdo ptáků, doupě lišek a jezevců.
2. Vyprávějte vlastními slovy, o čem je báseň Pavučina. – Např.: Pavučina má podobu hvězdy, třpytí se kapkami rosy, které se na ní zachytily. Letí kolem ní mušky, které si mylně myslí, že budou zářivější, když si na ni sednou, zatím se do pavučiny chytanou.
3. Jaká jsou další možná obydlí zvířat? – Např.: Brloh – medvěd, nora – liška.

strana 85

1. Vysvětlete, kdo je „Naše“. – Naše je panička, tedy majitelka „mopsích holčiček“, Džiny a Fanči, dále kočky Vločky.
2. Ve kterém městě paní a její dva psi bydlí? – V Praze.
Kde přesně tam žijí? – Na Malé Straně.
3. Jakou vůni mají psi i paní společně rádi? – Vůni řeky Vltavy.
4. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Ve Vltavě se lidé nikdy nekoupali. – **ne**; **b)** Předchůdcem Karlova mostu byl Juditin most. – **ano**; **c)** Judita byla manželka českého krále Václava II. – **ne**.

1. Za pomoci básničky řekněte, kde pramení Vltava. Víte, v které části naší republiky se nachází toto pohoří? Pokud ne, vyhledejte je na mapě. – Vltava pramení na Šumavě, což je v jižních Čechách.
2. Které další řeky jsou zmíněny v básni? Ve kterých světadílech tečou? (Sova napoví.) – Nil teče v Africe, Volha v Evropě (na východě), Amazonka v Jižní Americe.
3. Řekněte, co je *přehrada* a co je *splav*. – Přehrada je uměle vybudovaná vodní nádrž, splav je pevný jez na řece, přes který spadají její vody.

strana 86

Na kolik krajů je naše republika rozdělena? Jmenujte některé z nich. – Má 14 krajů: Hlavní město Praha, Středočeský kraj, Jihočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Ústecký kraj, Liberecký kraj, Královéhradecký kraj, Pardubický kraj, Kraj Vysočina, Olomoucký kraj, Jihomoravský kraj, Moravskoslezský kraj, Zlínský kraj.

1. Jak se nazývá druhé největší město naší republiky? – Brno.

2. Z jakého dávného slova pravděpodobně vznikl název Brna? Co toto slovo znamenalo? – Z praslovanského slova brn – „bláto“.

strana 87

1. Jakým způsobem se podařilo krejčíkovi draka zabít? – Nastražil na draka past v podobě volské kůže naplněné vápnem. Když toto drak sežral, napil se vody a vápno v něm začalo bublat a vřít. Drak se nadýmal, až praskl.
2. Ve kterém městě a v jaké budově můžeme najít zavěšeného „draka“ (krokodýla)? – V Brně, v budově Staré radnice.
3. Společně si zopakujte, co je *pověst*. (Pokud nevíte, vraťte se na str. 45.) – Viz s. 45.
4. Je pověst, kterou jste přečetli, *místní*, nebo *historická*? – Pověst historická.
5. Co víte o krokodýlovi? (Sova vás doplní.) – Krokodýli patří mezi plazy, loví ryby, želvy, vodní ptáky i savce, žijí např. v Africe; dále viz s. 87.

strana 89

1. Ve kterém kraji žijí žáci? – Ve Středočeském kraji.
Podle čeho jeden z nich označil tento kraj jako „Poberounčí“? – Protože se část kraje rozkládá kolem řeky Berounky.
2. Která část článku vám připadá nejvtipnější? Přečtěte ji. Svoje postřehy porovnejte. – Např.: „Připravte si mapy a najděte na nich naše město.“ – „Tady, už ho mám!“ třepal rukou Opička. „Dobře si ho prohlédni a pověz nám, kde leží.“ – „Nevím,“ krčil Opička rameny, „já myslel, že stojí.“ – „Máš pravdu, ale u města se může také říkat, že leží.“ – „Jenže u hradu ne, paní učitelko,“ hlásil se Hořícký. „Ano, u hradu se říká, že stojí.“ – „I když je to zbořenina?“ ptal se Vrabec. „Ano, i když je to zřícenina.“
3. Na základě textu vysvětlete, kdo je *penězokaz*. – Člověk, který znehodnocuje (tedy „kazí“) peníze tím, že zhotovuje falešné peníze, tj. padělá peníze.

1. Kdo a za jakým účelem nechal postavit hrad Karlštejn? – Karel IV. ho nechal založit původně pro uložení korunovačních klenotů Svaté říše římské.
2. Ve kterém kraji se Karlštejn nachází? – Ve Středočeském kraji.
3. Které jeskyně jsou zmíněny v článku? – Koněpruské jeskyně.
Víte, jak se nazývá kras, kde se nacházejí? – Český kras.
4. Ve které hornině vznikají jeskyně a další krasové útvary? – Ve vápenci.

strana 90

1. Čím se živil Rom z příběhu? – Podle toho, kdo co potřeboval; jako kovář, truhlář, krejčí.
Proč s ním bylo těžké pořízení? – Protože u každého pracoval jen tak dlouho, dokud si nevydělal několik krejcarů na jídlo. Potom všeho nechal a šel domů spát.
2. Jak se jmenoval pán, který se u Roma usadil? – Nahý tloušťík jménem Nic.

strana 91

1. Zkuste odhadnout, jakou práci vykonával kotlář. – Zhotovoval kotle a kotlíky (kuchyňské nádoby).
2. Proč nechtěl dát kotlář Romovi svou dceru? – Protože Rom nic neměl.
3. Odhadněte, kdo byl pan Nic: a) skutečný pán; b) strašidlo; **c) postava symbolizující, že Rom nic neměl** – Správná odpověď.

strana 92

1. Co vedlo Roma k tomu, že začal usilovně pracovat od rána do večera? – Protože měl rád kotlářovu dceru a kotlář mu řekl, že mu ji dá za ženu jen v tom případě, když si pořídí, co je třeba do manželství.
2. Za pomoci textu vysvětlete, co byl krejcar. – Drobná mince.
3. Vysvětlete, jak Rom dosáhl toho, že pan Nic začal hubnout, až úplně zmizel. – Pana Nic ubývalo, když Rom pracoval a za vydělané peníze nakupoval vše potřebné, čím zařizoval svůj domek.

Romské hádanky, viz s. 144.

strana 93

1. Ze které země pocházejí Longovi rodiče? – Z Vietnamu.
Ve kterém světadílu tento stát leží? – V Asii.
2. Proč Long užívá dvě jména? – Protože Long je vietnamské jméno a on chodí do české školy, proto aby nezažíval potupu, používá v ní české jméno.
3. Z jaké země pochází Longova kamarádka Světlana? – Z Ukrajiny.
Proč k nám její rodina přišla? – Protože doma na Ukrajině nevydělal táta dost peněz, aby ji uživil.

strana 94

1. Vysvětlete dědovo oblíbené rčení „Šlechtný se nežene do řečí, ale do práce.“ – Povahově dobrý, ušlechtilý člověk se snaží především pracovat, ne mluvit.

2. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Longův děda prodává na tržnici oděvy. **ne;** **b)** Long umí jíst guláš pomocí dvou hůlek. **ano;** **c)** Světlanin táta je původním povoláním lékař. **ano.**

strana 95

1. Jaký druh věty převládá v básničce? – Věta tázací.
2. V básni vyhledejte, čeho všeho je na světě „mnoho“. – Toho i toho, tedy: očí, snů, koleček, nocí, dnů, moří, řek, hoří, rozlitých mlék, dále lidí, věcí, jmen; poupat, knih, jezevčích doupat a jezevců, školek, kluků, holek, šlapacích kol.
3. Co je podle básně na světě „jediné jedno“? – Slunce.
4. Kolik má básnička strof (slok)? – 6 strof.
5. Kolik veršů básnička obsahuje? – 24 veršů.
6. V básni vyhledejte všechny rýmy. – Rýmy: **očí – točí, snů – dnů, moří – hoří, řek – mlék**, (žáci neznají: *mnoho – jedno* má stejný počet slabik a shodnou skupinu *no*), **jmen – den, poupat – doupat, knih – v nich, školek – holek, škol – kol**, (mnoho – jedno), **moc – noc.**

strana 97

1. Ve kterých místech přebývali obři na Šumavě? – Na temenech šumavských hor.
2. V čem spočívala „Hra na většího“? – „Komu stín dopadne dál do kraje, ten je větší než ten, jehož stín dopadne blíže do kraje.“ Tedy: Hra na to, kdo má delší stín.
3. Vysvětlete význam hovorového slova „fixlovat“. – Hrát falešně, podvádět.
4. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Za největšího se prohlásil obr, jehož stín dopadl za město Varšava. – **ne;** **b)** Obři se začali kvůli podvádění prát. – **ano;** **c)** Obři v důsledku bojů mezi sebou vyhnuli. – **ano.**
5. Z pohádky plyne poučení: „Nikdo nemá právo vyvyšovat se nad druhé“. Vysvětlete je. – Např.: Nikdo nemá právo sám sebe povyšovat nad jiné, prohlašovat, že je v něčem lepší a víc znamená, každý je v něčem jedinečný.

strana 101

1. Z jakého důvodu dostal Nate ve škole poznámku? – Že si kreslí při výuce.
2. Přečtěte větu, která přivedla Nata k nápadu založit komiksový kroužek. – „Potřeboval bys nějaké místo, kde by se po tobě chtělo, abys kreslil.“

strana 105

1. Kniha, z níž je ukázka, má podobu deníku. Vysvětlete, co je deník. – Deník je kniha (nebo sešit), ve které jsou zapsány denní události.
2. Jak se nazývá divadelní hra, kterou děti hrály? – Čaroděj ze země Oz.
3. Které důvody vedly Grega k tomu, že si vybral roli stromu? – Stromy nemusejí zpívat a trefují se do Dorotky jablky, takže by mohl „bombardovat“ Patty Farrellovou.
4. Kdo je paní Nortonová? – Např.: Vedoucí dramatického (divadelní) kroužku; paní učitelka, která s dětmi nacvičuje divadelní hru.
5. Proč se podle Grega nikdo nenaučil text? – Vinou paní Nortonové, která během zkoušek stojí vedle jeviště a všem napovídá.
6. Vyhledejte obrázek s textem, ze kterého je patrné, že děti text neumí. – Druhý obrázek zezdola na straně 104 s bublinami: „Milá zlatá, pojďte do stanu!“; „Milá zlatá, já tě dostanu!“.
7. Jaká událost napomohla tomu, že stromy mohou mít otvory pro ruce? – Archie zakopl, spadl a uštípl si kus zubu, protože si nemohl při pádu dát před sebe ruce.

strana 107

1. Který světadíl uviděly děti v dalekohledu jako první? – Afriku.
2. Který světadíl chtěla Klárka ještě vidět? – Antarktidu.
Kterí živočichové tam žijí? – Z textu – tučňáci; dále: ptáci (albatros, buřňák), rypouši, lachtani, tuleni.

strana 108

1. Co se stalo Jakobovi, když nasedl do letadla? – Zmáčkl tlačítko a letadlo nečekaně samo vzlétlo.
Kde přistál? – V Africe.
2. Kdo využil Jakobovy nepozornosti? – Opice, nasedla do letadla.

strana 109

1. Vysvětlete, proč si Klárka myslela, že opice stojící za ní je Jakub. – Klárka si nevšimla, že Jakub odešel.
2. Za pomoci komiksu uveďte tři zvířata, která žijí v Africe. – Velbloud (jednohrbý), slon (africký), opice.

strana 110

1. Která dvě zvířata ohrožovala Jakuba? – Nosorožec a hroch.
2. Jakým způsobem pan Semtamťuk Jakuba zachránil? – Hodil mu provazový žebřík z letadla.

strana 111

1. Vysvětlete, proč pan Semtamťuk pokáral Jakuba, že neumí číst. – Protože špatně přečetl slova dalekolet a rozletna.

2. Jaké přísloví si má Jakub pro příště zapamatovat? Vysvětlete je vlastními slovy. – Dvakrát měř, jednou řež.
– Např.: Než něco uděláme, máme si to vždy důkladně promyslet, uvědomit si, jaké budou následky našeho činu.

strana 112

1. Najděte v básni rýmy. – Rýmy: **potuchu** – **vzduchu**, **být** – **žít**, **plošnice** – **kšnice**, **dál** – **admirál**, **bzučí** – **učí**, **brouků** – **palouku**, **podívá** – **škodlivá**, (*žáci neznají, ale mohou postřehnout vnitřní rým: nosatec – kosatec*), **kosatec** – **surovec**, (*žáci neznají, ale mohou postřehnout vnitřní rým: střevlík – převlík; kůrovec – surovec*), **k uchu** – **vzduchu**, **housličkám** – **nám**.
2. Vyhledejte v básni všechny zástupce hmyzu. – Brouci, kovařící, tesařící, plošnice, motýl (babočka admirál), (blanitý hmyz), mandelinka (bramborová), brouk nosatec, potápník, střevlík, kůrovec, cvrček.
3. Jmenujte živočicha, který se vyvíjí z kukly. – Motýl (zde admirál, kterým se myslí babočka admirál).
4. Čím je škodlivá *mandelinka bramborová*? – Její larvy i dospělé mandelinky požívají listy brambor.

strana 113

Proč na jaře „velí“ květům bílá se žlutou? – Protože většina květin kvetoucích na jaře je bílá nebo žlutá.

Které květiny kvetou těmito barvami? – Např.: sněženka (podsněžník), bledule (jarní), prvosenka (jarní, lidově petrklíč), sedmikráska (chudobka), pampeliška (lékařská, též smetanka l.), podběl (lékařský), narcisy, tulipány.

strana 114

1. Co mimořádného se přihodilo sestřím Terezce a Barušce? – Tajným kouzlem se zmenšily a ocitly se v úlu mezi včelami, jak si přály.
2. Za pomoci textu vysvětlete, co znamená věta „Každý květ potřebuje opylit“. – Potřebuje, aby se pyl přenesl z květu na květ. (Pyl přenášejí především včely.)
3. Co květiny nabízejí včelám na oplátku za opylení? – Nektar.
Co z této látky včely vyrábějí? – Med.
4. Co dělají včely, aby ušetřily čas a nemusely během dne zkoumat různé druhy květů? – Celý den sbírají včely pyl a nektar jen ze stejného druhu květů.

strana 115

1. Vyberte správnou možnost.
 - a) Med slouží jako potrava: pouze lidem – pouze včelám – **včelám i lidem**.
 - b) Med včely ukládají: do trávy – **do buněk v plástu** – do sklenic.
 - c) Nektar je: sladká šťáva na listech – **sladká šťáva na květech** – druh medu.

Přemýšlejte – uhodnete, viz s. 144.

strana 116

Kdo z vás ví, co dělá člověk, jehož povolání je reportér? – Ten, kdo píše, připravuje či hovoří reportáž (zprávy).

Viděli jste někdy žabu rosničku? Jak myslíte, že je velká? – Rosnička zelená je velká 3–5 cm.

Proč si lidé myslí, že rosnička předpovídá počasí? – Protože rosničky dlouho dopředu cítí déšť, a když má nastat, tak se před ním schovávají např. pod list, jinak se naopak vyhřívají na listech.

strana 117

1. Kdy je dospělá rosnička a kdy je za dospělého považován člověk? – Rosnička je dospělá za čtyři roky, člověk za osmáct.
2. Podle čeho vznikl název žáby „rosnička“? – Protože jí k životu stačí kapka rosy.
4. Rozdělte se do dvojic a pište, co všechno jste se dozvěděli o rosničkách. – Např.: Když je pěkně, žije na listech, když prší, schová se pod list. Rosničky zelené žijí v Evropě i v některých asijských zemích, kde není moc zima. Vývoj rosničky: z vajíčka je nejdřív pulec, to trvá asi tři měsíce, dospělá rosnička vyrostle za čtyři roky, žije na nejvyš dvacet let, ale to většinou jen v zajetí, v přírodě má mnoho nepřátel. Nejčastěji se živí mouchami a červíky. Rosnička se jmenuje proto, že jí k životu stačí kapka rosy. Měří dva až čtyři centimetry. Skáče líp než skokan, nejlépe z žab šplhá a plave. Ze zimního spánku se probouzí jako první žába, a to už v březnu.

1. Rosnička patří mezi žáby. Všechny žáby patří do skupiny živočichů, kterou nazýváme obojživelníci. Kde žijí dospělci těchto živočichů a kde jejich larva? – Larvy žijí ve vodě, dospělci na souši.
2. Jmenujte další druhy žab, které znáte. – Např.: ropuchy (zelená, hnědá, obecná), skokani, kuňky (obecná), pralesničky (jsou jedovaté; obecná, drobná).

Přemýšlejte – uhodnete, viz s. 144.

strana 118

Říkejte názvy různých květin a uveďte, jakou barvu mohou mít jejich květy. – Např.: bílé: sněženka (podsněžník), bledule (jarní), žluté: prvosenka (jarní, lidově petrklíč), pampeliška (lékařská, též smetanka I.), podběl (lékařský), narcisy, různých barev: tulipány, růže, fialová: violka (vonná), modrá: pomněnka (lesní).

Jak nazýváme byliny užívané k přípravě čajů nebo hojivých mastí? – Léčivé rostliny.

1. Říkejte, které léčivé byliny znáte, případně k léčbě jakých nemocí se užívají. – Např.: lomikámen na žlučové a ledvinové kameny, heřmánek (pravý) na záněty, žaludeční a střevní potíže, kopřiva (dvoudomá) k léčbě revmatismu, jitrocel (kopinatý) proti kašli a k léčbě vředových chorob žaludku, plicník (lékařský) na plicní onemocnění.
2. Od čeho dostal svůj název lomikámen? – Kořinky lomikámenu se zavrtávají do prasklinek v kameni a časem se kvůli tomu začne kámen lámat.
K čemu se může použít? – Na léčení žlučových a ledvinových kamenů.
3. Víte, kdo byla *Božena Němcová*? – Česká spisovatelka žijící v 19. století, psala především povídky ze života obyčejných lidí (Chudí lidé) i lidí výrazněji se lišících od svého okolí (Divá Bára) a pohádky. K nejznámějším dílům patří *Babička*.
Proč je v článku zmíněna její babička? Pokud nevíte, vyhledejte tento údaj na internetu. – Babička v díle Boženy Němcové je žena pocházející z prostého lidu, která mimo jiné zná i spoustu bylin a dovede je používat k léčení.

strana 119

Který dubnový den se u nás drží tradice zvaná „pálení čarodějnic“? – V noci ze 30. dubna na 1. května.

1. Za pomoci obrázku popište, jak vypadá čarodějnice. – Čarodějnice je stará osoba se zjevem, který vzbuzuje strach a hrůzu. Má dlouhý nos, špičatou bradu a málo zubů, hubené chlupaté ruce a nohy. Na hlavě nosí šátek, obléká se do starých, špinavých a roztrhaných šatů. Je obutá do pantoflí.
2. Co patří do „pracovní náplně“ čarodějnic? – Čarodějnice kouzlí, čarují a zaklínají.
3. Na jaké skupiny čarodějnice rozdělujeme? – První typ čarodějnic škodí lidem nebo dobytku, druhý – dobrý typ – svými kouzly sousedům pomáhá.
Jak nazýváme kouzla dobrých čarodějnic? – Bílá magie.
4. Jmenujte pohádky (knižní nebo filmové), ve kterých vystupuje čarodějnice. – Např.: Perníková chaloupka, Malá čarodějnice, Mrazík (film), Tři bratři, Dívka na koštěti (film), Micimutr (film), Sedmero krkavců, Harry Potter.

strana 121

1. Četli jste některou knihu o čaroději Harry Potterovi? Jak se jmenují hlavní tři hrdinové této knihy? – Harry Potter, Ron Weasley a Hermiona Grangeová.
Jak se nazývá kolej, do které patří? – Nebelvír.
Jak se jmenuje jejich ředitel? – Albus Brumbál.
2. Vysvětlete, kdo je Zmijozel. – Salazar Zmijozel byl jedním z největších kouzelníků a čarodějů své doby, jedním ze čtyř zakladatelů bradavické školy, zastáncem názoru, že výuka kouzelných umění má zůstat v rodinách, kde jsou všichni kouzelníci, a tak bránil přijímat studenty z mudlovských rodin. Po vážné rozepři s Nebelvírem ze školy v Bradavicích Zmijozel odešel.
3. Co podle pověsti nechal vytvořit v Bradavicích Zmijozel? – Tajemnou komnatu.
Co se zde ukrývá? – Nějaká nestvůra, které prý dokáže poručit jedině Zmijozelův dědic.
4. Kdo jediný je schopen Tajemnou komnatu otevřít a očistit školu od žáků, kteří si „nezaslouží“ v Bradavicích studovat? – Zmijozelův právoplatný dědic.
5. Je Harry Potter skutečně Zmijozelův dědic? – Ne.

strana 122

1. Vyjmenujte všechna zvířata, která děti malovaly. – Mol šatní, koně, kočky, psy, ptáky, hady, papoušky, opice, zebra.
2. Je podle vás mol šatní skutečně domácí zvíře? – Ne.
Čím se tento drobný motýlek živí? – Živí se keratinem, který je obsažen v některých přírodních materiálech, proto se dá říct, že se živí např. oblečením ze srsti zvířat, tedy vlnou.

strana 123

1. Kdo způsobil, že zvířata z výkresů ožila? Přečtěte větu, ze které jste to poznali. – Kluci se po sobě podívali, v očích jim černě blýsklo a v mžiku se třídou ozvalo trojí tichoulinké lusknutí. A pak se to stalo.
2. Jak je možné, že sourozenci Pišta, Lájoš a Maroš chodili do stejné třídy? – Jsou trojčata.
3. Vysvětlete význam lidových rčení „mít se pod psa“ a „být pro kočku“. – „Mít se pod psa“: je mít se velmi špatně; „být pro kočku“: nebýt k ničemu (dobře).

strana 125

1. Jak se jmenuje průvodce dětí? – Pan Zrcadlo.
Kam děti přivedl? – Do místnosti s kouzelnou obuví.
2. Proč Časuvzdorní požádali rodiče dětí, aby kouzelné předměty ukryli? Přečtěte větu, která to vysvětluje. – Času-
vzdorní vaši rodinu požádali, aby se o tyhle věci postarala... **Čáry v nesprávných rukou způsobují jenom zmatek.**
3. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Sabrina pustila Jacka do místnosti s fazolemi, protože jí ho bylo líto. – **ano; b)** Kdyby Jack upustil kouzelné fazole, objevilo by se množství skřítků. – **ne; c)** Hůlky dobré víly sudičky dokážou vykouzlit pro děti převleky. – **ano.**

strana 127

1. Jak se ve skutečnosti jmenuje učitelka ze 4. A? – Čarská.
Jak ji mají děti zdravít? – „Vítáme vás, Čaroslečno.“
2. Co myslíte, proč Čaroslečna přišla právě do této třídy? Mělo to svůj důvod? – Např.: Aby proměnila tzv. problé-
movou třídu ve třídu, kde se dá bez problémů vyučovat.
3. Kdo je ve třídě „známý rušivý element“? – Jack.
Vysvětlíte význam výrazu „rušivý element“. – Ten, kdo narušuje vyučování, tedy např. výklad učitele.
4. Kdo a jak pomáhá Čaroslečně udržet kázeň ve třídě? – Porcelánová kočka jménem Hekaté.
5. Jak se dnes podle učitelky říká čarodějnicím a čarodějům? – Odborníci na paranormální jevy.

strana 128

1. Kdo byli rodiče Karla IV.? – Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský.
Z jakých dvou rodů tedy pocházel? – Z Přemyslovců a Lucemburků.
2. Proč bylo za vlády Jana Lucemburského České království ve špatném stavu? – Např.: Protože král Jan Lucembur-
ský pobýval často v cizině a o české záležitosti se příliš nezajímal. Pořádal rytířské turnaje, ale především velmi
často válčil a na válečná tažení potřeboval velké množství peněz, takže se zadlužoval, tedy prodával či dával do
zástavy královský majetek.
3. Které dvě důležité stavební práce zorganizoval Karel IV. hned po svém návratu do vlasti? – Dal přestavět králov-
ský palác na pohodlné dvoupatrové sídlo a nechal stavět katedrálu (svatého Víta).
4. Jak se nazývá katedrála v areálu Pražského hradu, kterou dal Karel IV. postavit? – Katedrála svatého Víta, Vác-
lava a Vojtěcha, zkráceně katedrála svatého Víta.
5. Co myslíte, byl Chrám svatého Víta dokončen ještě za života Karla IV.? Údaj ověřte na internetu. – Nebyl. (Jeho
výstavba byla dokončena roku 1929.)

strana 129

1. Kdo dával postavit středověké hrady, kostely a mosty? – Králové.
Kdo je ve skutečnosti stavěl? – Stavitelé, kameníci, zedníci, tesaři a malíři.
3. Karel IV. se celkem čtyřikrát oženil (jeho manželky zemřely v mladém věku). Jak se jmenovala jeho první man-
želka? – Blanka (z Valois).
Měla pro svého muže pochopení? – Ano.

strana 131

1. Říkejte, co víte o dětech z knížky Miloše Macourka – o Machovi a Šebestové. – Např.: Mach a Šebestová byli
žáci 3. B, bydleli ve stejném domě a jednou dostali za pomoc jako odměnu utržené kouzelné telefonní sluchátko.
2. Jakým způsobem se celá třída ocitla v době Karla IV.? – Díky utrženému kouzelnému telefonnímu sluchátku
Macha a Šebestové.
Ve kterém století to bylo? – Ve 14. století.
3. Co právě dělal Karel IV.? – Stál před Chrámem svatého Víta, který se právě stavěl. Karel IV. se šel podívat, jak
práce na Chrámu zedníkům jde.
4. Kde se v Praze nachází Chrám svatého Víta? – Na Pražském hradě.

1. Vysvětlíte, proč bývá Karel IV. označován jako Otec vlasti. – Protože se staral o rozkvet své země, vlasti, a snažil
se zachovávat mír, aby se lidu dobře žilo.
2. Jak se jmenoval syn Karla IV., který po něm nastoupil na trůn? – Bezprostředně po něm nastoupil na trůn jeho
syn Václav IV., kterého vystřídal další Karlův syn Zikmund Lucemburský.

strana 132

1. Vysvětlíte, kdo měl ve středověku titul mistr. – Ve středověku se tak označoval profesor na univerzitě.
2. Co byly ve středověku tzv. odpustky, které církev prodávala? – Koupit si od církve odpustky znamenalo odpuš-
tění hříchů pro dotyčnou osobu.
3. Jak se jmenoval středověký profesor a kněz, který vystupoval proti odpustkům a hamižnosti představitelů círk-
ve? – Jan Hus.

strana 133

1. Z čeho církev Jana Husa obvinila? – Ze zrazení křesťanství a z toho, že nechce církev napravit, ale zničit.
2. Kam byl Jan Hus pozván? – Do města Kostnice (v dnešním Německu) na církevní sněm.
K čemu ho církev v Kostnici nutila? – Nutila ho odvolat jeho tvrzení.
3. Co se stalo, když Jan Hus odmítl svoje názory odvolat? – Konal se soud, na kterém byl Jan Hus odsouzen k upálení na hranici.

strana 134

1. Jak byste nazvali skutečnost, že byl Jan Hus církví za svoje názory upálen? – Např.: nespravedlnost.
 2. Jak se nazývali stoupenci Husova učení, kteří po jeho smrti povstali proti církvi a bohaté šlechtě? – Husité.
 3. Jak se jmenoval vůdce husitů? – Jan Žižka z Trocnova.
Za pomoci obrázku řekněte, jaký úraz se mu přihodil. – Úraz oka – na toto oko oslepl.
1. Za pomoci básničky řekněte, zda husité v bitvě u Vítkova nad nepřátelským vojskem zvítězili, nebo zda byli poraženi. – Husité zvítězili.
 2. Na internetu zjistěte, co je *pavéza*. – Obdélníkový štít, který kryl středověkého pěšího bojovníka.

strana 135

1. Jak se jmenoval král, který vládl v českých zemích po skončení husitských válek? – Jiří Poděbradský.
2. Kdo byl Paleček? – Šašek.
Proč se král s Palečkem oslovovali „bratře“, byli sourozenci? – Oba vyznávali husitskou víru, členové husitské církve se vzájemně oslovovali „bratře“.

strana 136

1. Co bylo úkolem královského šaška? – Všude krále provázet, rozveselovat jej a dělat šprýmy.
2. Čeho chtěl Paleček svým příběhem o rybách dosáhnout? – Aby se lépe najedli i sloužící.
3. Proč se Paleček rozdělil o groše s člověkem, s nímž přespával v krčmě? – Aby ten člověk nemusel krást a oba mohli klidně v noci spát; také měl Paleček strach.
4. Na základě obou příběhů řekněte, jaké vlastnosti měl šašek Paleček. – Např.: Byl důvtipný, chytrý, spravedlivý, nebojácný.

strana 137

1. V básni vyhledejte rýmy. – Rýmy: **prázdniny – jiný, ještě – kleště, hlas – zas, dovolenou – ženou, prázdniny – jiný, více – rukavice, záda – povykládá, Bahamy – s námi, dveřmi – nevěř mi.**
2. Přečtěte verše, kde je předmětům přiřazena nějaká lidská vlastnost. – Kdo se těší ještě? Školníkovy kleště. // Školní zvonek – pojedje si léčit hlas. // Tabule – ta se nechá natřít zas. // Kdo se těší ještě více? Školníkovy rukavice. // Aktovka – natáhne si v koutku záda. Lavice – že si s židlí povykládá. // Prázdniny jsou za dveřmi.
3. Setkali jste se v této čítance s příběhem, kde věci jednaly jako lidé? (Pokud nevíte, vraťte se na s. 53.) – Ano; Slunce a severák od Pavla Šruta.
4. Vysvětlete, co znamená vyjádření „Prázdniny jsou za dveřmi“. – Čas prázdnin se blíží.
Nahraďte je jiným slovním spojením se stejným významem. – Blíží se prázdniny.

strana 139

1. Čím si děti vysvětlují skutečnost, že John Black nechce poslouchat? – Neumí česky.
2. Co myslí David výrazem „vy negramoti“? – Že Tadeáš neví, že i ve Skotsku a Irsku se mluví anglicky.
Kdo je ve skutečnosti negramotný člověk? – Ten, kdo neumí číst a psát.
3. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Skotsko, Irsko a Anglie leží hned vedle sebe. – **ano**; **b)** Anglické „Come on“ znamená v překladu „Pojď sem“. – **ano**; **c)** Babička dusí rybí filé a zeleninu pro hosty. – **ne**.

strana 140

1. Najděte v článku slova, která mají stejný význam (synonyma). – Slečna – Miss, květen – máj.
 2. Vymyslete synonyma ke slově *omyl* a *zahynu*. – Např.: omyl – chyba, zahynu – umřu.
 3. Jak zní anglický výraz pro české slovo „slečna“? – Miss.
 5. Který stát je domovem Angličanů? Vyberte jednu z možností:
a) Austrálie; b) Francie; **c) Velká Británie** – Správná odpověď.
1. Ukažte si Velkou Británii na mapě. Zkuste vysvětlit, proč báseň začíná veršem „Angličané jsou námořníci“.
– Velká Británie, je ostrov, tedy Angličané, když chtěli být v minulosti v kontaktu s ostatními evropskými státy („pevninskou Evropou“), museli se stát námořníky a plavit se do Evropy po moři.
 2. Přečtěte a přeložte anglickou větu: I am from the Czech republic. – (Já) jsem z České republiky.

3. Jak Angličané osloví paní a jak pána? – Pána: Mister, paní: Madam.

strana 142

1. Jak se jmenují hlavní hrdinové příběhu? – Dušan a Johanka.
2. Přečtěte věty, kde je popsáno, jak si Dušan z Johanky „vystřelil“ a jak mu „naletěla“. – „**Co řveš? sykne. „Vzbudíš medvěda!“ – „Medvěda? Tady je medvěd?“** Místo odpovědi se ke špicím stromů vznese jeho řehot.
3. Rozhodněte na základě článku: Je to pravda? **a)** Děti chtějí nadběhnout autu, v němž jede Johanin táta a Dušanova máma. – **ano**; **b)** Děti auto nechytí včas. – **ne**; **c)** Dušan objevil v lese jeskyni. – **ano**.
4. Myslíte, že se děj příběhu odehrává o prázdninách? Zdůvodněte. – Ano. Ukázka má název jako kniha, ze které je: Červenec má oslí uši.
5. Vysvětlete, co znamená Dušanova věta „Když to nikomu nevyžvejkaš“. – Když to nikomu nepovíš.

strana 143

1. Řekněte, na základě čeho vzniklo vyjádření „pomněnková obloha“. – Modré barvy, kterou má květina s názvem pomněnka.
2. Vyjádřete vlastními slovy, co znamená, když „rána z kopců vstanou“. – Např.: Když slunce vychází „z kopců“, tedy nad kopce, pod nimiž táboříme.
3. Cítili jste někdy vůni smůly? A víte, co je smůla? Pokud ne, sova vám napoví. – Viz u ikony sovy na s. 143 dole – výměšek jehličnatých stromů, který chrání stromy při poranění kůry a proti hmyzu.